

A kommunista rendszer megszilárdulásával a kártérítés és jóvátétel kérdéseit maga alá gyűrte a cionizmus és kozmopolitizmus ellen meghirdetett kampány, amely Magyarországon éppoly hevességgel tombolt, mint a szovjet tömb más országaiban. A szinte kizárólag zsidóktól elkobzott ingatlanokból összetevődő Zsidó Helyreállítási Alapot alighanem egyszer sem használták meghirdetett céljaira. A beszámolók szerint időnként meg-megcsapolták a kommunisták saját politikai akcióik finanszírozására.⁴¹ Az Alap vagyonát, akárcsak a zsidóktól elkobzott vagyon összértékét, sohasem állapították meg, sohasem tették közzé.⁴²

A Holocaust túlélői 1963 és 1971 között is hoppon maradtak, amikor Magyarország 100 millió nyugatnémet márkát kapott azoknak a vagyon tárgyakkak a jóvátételéül, amelyeket német koncentrációs táborokban koboztak el. A kártérítést igénybe vevők legtöbbször mintegy 13 000 forintot kaptak kézhez, de sokan kevesebbel kellett hogy beérjék, mint ennek az összegnek a fele.⁴³ Ugyanebben az időszakban nyújtott 8,5 millió márka kártérítést a nyugatnémet kormány azoknak is, akiket orvosi kísérleteknek vetettek alá. A kommunista rendszer állítólag Mercedes gépkocsik formájában kérte – és kapta meg – ezt az összeget; a forrásokból nem derül ki világosan, hogy az orvosi kísérletek egykori áldozatai végül is hogyan jutottak hozzá a kártérítési összegekhez. 1971 elején a nyugatnémet kormány további 3 millió márkát szavazott meg magyarországi szétosztásra (lásd alább).

Újra felparázslott a kártérítési-jóvátételi vita a kommunista rendszer felbomlásának időszakában, 1989–90-ben. Egy újonnan létrejött zsidó szervezet, a Munkaszolgálatosok Országos Egyesülete (MUSZOE) tüzte zászlajára a túlélők kárpótlásának ügyét,⁴⁴ majd a Holocaust Áldozatok Magyarországi Szövetsége (HÁMSZ) vállalkozott az egykori áldozatok érdekeinek képviseletére. Ezt a szervezetet a MUSZOE, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége, a MAZSIHISZ (a kommunista rendszerbeli Magyar Izraeliták Országos Képviseletének utódszervezete), valamint a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (MAZSIKE) hozta létre.⁴⁵

1991 áprilisában a magyar országgyűlés törvényt alkotott az 1949–67 között elszenvedett vagyoni károk rendezéséről. Az, hogy nem foglalkoztak egyidejűleg a zsidók 1938–45 között elszenvedett káraival, jó néhány interpellációra adott alkalmat, amelyek a politikai élet előterében tartották a kérdést.⁴⁶ 1991 végén az igazságügyi minisztérium törvényjavaslat előkészítésébe fogott, amely egységesen kárpótolná mindazokat, akiket valamilyen megfosztottak polgári és politikai jogaiktól. Az, hogy a törvényjavaslat nem tett különbséget a Holocaust, illetve a nácizmus és a kommunizmus áldozatai között, sok zsidó vezetőt felháborított. Egyebek között arra hivatkoztak, hogy a Holocaustot semmi mással nem lehet egy